



6.1 Pasakų rūšys ir jų požymiai

Kodėl sekame pasakas?

Nuo seniausių laikų žmonės mėgdavo pasakoti istorijas. Tikriausiai ir jūs atsimenate ne vieną jums vaikystėje sektą pasaką. Kiekvienoje pasakoje sprendžiamos įvairios **problemos** – kaip kovoti prieš neteisybę, ar žmogaus gyvybė turi vertę, kaip įžvelgti ir išvengti klastos, kaip teisingai pasirinkti. Pasakos, keliaudamos **iš lūpų į lūpas**, iš **kartos** į kartą, lavindavo besiklausančiųjų vaizduotę ir buvo būdas pažinti pasaulį, pramogauti.

Lietuvių pasakos skirstomos į pasakas apie gyvūnus, stebuklų pasakas, pasakas-legendas, pasakas apie kvailą velnią, buitines, melų, formulines ir pasakas be galo.

Dažniausiai pasakų įvykiai labai **intensyvūs** – vyksta itin greitai, vienas po kito. Pagrindinis personažas visada turi tikslą, kurį siekia įgyvendinti. **Išbandymai**, kuriuos patiria pagrindinis pasakos herojus, fantastiški, **intriguojantys** (veiksmai, kuriais siekiama paslėpti, tikruosius ketinimus), priverčiantys atsidurti herojų ir skaitytoją ties mirties ir gyvybės **riba**. Skaitant pasakas žavimasi teigiamais herojais, kurie dosnūs, kantrūs, empatiški, drąsūs. Neigiami herojai priverčia susimąstyti apie žmogaus **ydą** – žiaurumą, puikybę, tingumą, **gobšumą**, pavydą. Itin įdomi pasakos atomazga – kada paaiškėja pagrindinio personažo **likimas**, atskleidžiama tai, ko pasaka nori pamokyti.

Pasakos turtina žodyną, plečia **akiratį**, moko kalbėti vaizdingiau. Dažnai pasakose sutinkami **deminutyvai** – žodžiai, turintys mažybinę, maloninę reikšmę, pavyzdžiui, *mergelė, vaikutis, eglužėlė, kumeliukas*. Pasaką praturtina **epitetai** – vaizdingi asmens, daikto, reiškinių ar ypatybės apibūdinimai, pavyzdžiui, *balta duona, sūri druska, palyginimai* – vaizdingi dviejų daiktų ar reiškinių sugretinimai, pavyzdžiui, *kietas kaip akmuo, šaltas kaip ledas, vaizdingi veiksmažodžiai* – raiškiai, vaizdingai veiksmažodžius nusakantys žodžiai, pavyzdžiui, *kai vėjas pūstelėjo, net žemė sudrebėjo*.

Pagal Leonardą Sauką „Lietuvių tautosaka“

1. Perskaitykite tekstą „Kodėl sekame pasakas?“.

Raštu atsakykite į klausimus.

1. Kas ir kokias pasakas jums sekdamas vaikystėje?
2. Kokios problemos sprendžiamos pasakose?
3. Kaip pasakos būdavo perduodamos ateities kartoms?
4. Ar seksite pasakas savo vaikams? Kokias? Kodėl?
5. Kodėl žmonės seka pasakas?

6.1 Pasakų rūšys ir jų požymiai

3. Perskaitykite ir tinkamai sujunkite sąvokas ir jų apibrėžimus. Jei užduotis sudėtinga, pasinaudokite internetiniu puslapiu <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuviu-pasakos/>.

Tai pasakos, kurias sudaro vienas pasikartojantis, neišplėtotas motyvas.

Šiomis pasakomis skaitytojui labai sunku patikėti, tikrovė neatitinka realybės.

Šių pasakų pagrindiniai veikėjai gyvūnai arba augalai. Gyvūnų pasaulis tapatinamas su žmonių.

Šios pasakos ypač išsiskiria menine raiška. Gausu stebuklingų įvykių, veiksmų, daiktų.

Šios pasakos apie Dievą ir šventuosius. Pasakojama apie Dievo, Jėzaus Kristaus ir šventųjų keliones po žemę, jų santykius su žmonėmis.

Tai pasakos, kurioms itin svarbi struktūra. Kas kartą pakartojant formulę, įvedamas naujas veikėjas, aplinkybė ar detalė.

Tai pasakos apie žmogaus ir velnio konfliktus, varžybas ir kartu atliekamas užduotis.

Pasakos-legendos

Šiose pasakose vaizduojama kasdieninė, įprasta aplinka. Personažai paprasti žmonės.

Formulinės pasakos

Pasakos be galo

Buitinės pasakos

Pasakos apie velnią

Melų pasakos

Pasakos apie gyvūnus

Stebuklų pasakos

Pagal Visuotinę lietuvių enciklopediją

4. Remdamiesi teksto „Kodėl sekame pasakas?“ trečia pastraipa, įvardykite 5 dalykus, būdingus pasakai.

<input type="radio"/>	<input type="text"/>
<input type="radio"/>	<input type="text"/>
<input type="radio"/>	<input type="text"/>
<input type="radio"/>	<input type="text"/>
<input type="radio"/>	<input type="text"/>

6.1 Pasakų rūšys ir jų požymiai

5. Skaityto teksto „Kodėl sekame pasakas?“ paskutinėje pastraipoje kalbama apie dažniausiai pasakose vartojamas meninės raiškos priemones. Dar kartą perskaitykite paskutinę pastraipą ir savais žodžiais suformuluokite sąvokų apibrėžimus, sugalvokite savo pavyzdžių.



Epitetas –



Deminutyvas –



Vaizdingi veiksmažodžiai –



Palyginimas –

6. Peržvelkite atliktas užduotis (1–5). Ant atskiro A3 formato lapo sukurkite infografiką tema „Pasakų rūšys ir jų požymiai“. Infografikas – tai šiuolaikiškai, vaizdžiai ir glaustai pateikiamas informacijos rinkinys tam tikra tema. Dažniausiai informacija pristatoma įvairiais simboliais, paveikslėliais, grafikais, diagramomis, trumpu tekstu, skaičiais.

